

В.А. Кирилович, к.т.н., доц.

Житомирський державний технологічний університет

ТЕОРЕТИКО-МНОЖИННА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПРОЕКТУВАННЯ РОБОТИЗОВАНИХ МЕХАНООБРОБНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГНУЧКИХ ВИРОБНИЧИХ КОМІРКАХ

З єдиних системних позицій аналізу структурних елементів гнучких виробничих комірок механообробки визначено формалізовані вирази, що інтерпретують проектування роботизованих механообробних технологій, та їх складові.

Вступ. Постановка проблеми. В реальній інженерній практиці при проектуванні роботизованих механообробних технологій (РМТ) виникають практичні задачі, розв'язок яких визначається постановкою завдань з урахуванням технічних, технологічних та інших обмежень. До таких належать задачі проектування РМТ для гнучких виробничих комірок (ГВК) механообробки (МО). При цьому приймається, що відомими є склад попередньо вибраного основного і допоміжного технологічного обладнання (відповідно ОТО та ДТО) та модель промислового робота (ПР), тобто визначено технічний базис, на якому необхідно реалізувати оптимальну в прийнятому розумінні проектовану (аналізовану) РМТ.

На сьогодні в Україні відсутні будь-які нормативні документи, наприклад, державні стандарти ДСТУ тощо, які б чітко та однозначно визначали поняття ГВК. Часто в наукових, технічних та навчальних інформаційних джерелах ГВК ототожнюється з різним ступенем наближеності з одно- або багатостатним роботизованим технологічним комплексом – РТК [2, 4, 13], гнучким виробничим модулем – ГВМ [4, 29] тощо. В даній роботі під ГВК розуміється одна з базових складових гнучких виробничих систем – ГВС [5] МО, при якій один ПР технологічно обслуговує (завантажує–розвантажує)

T технологічних робочих позицій $(RP_t | t = \overline{1, T})$, порядок обслуговування РП визначається технологічним маршрутом – ТМ механообробки OM^d (тому ПР виконує міжагрегатні переміщення d -го об'єкта маніпулювання – OM^d) і складається з відомих одиниць ОТО та ДТО. Таке тлумачення ГВК не суперечить відомому [5].

Очевидні переваги гнучкого виробництва щодо призначення, надійності, економного використання сировини, матеріалів, паливно-енергетичних та трудових ресурсів тощо вказують на перспективність, необхідність та доцільність наукових та практичних досліджень даного напрямку в будь-яких його проявах.

Нижче розглянуто ряд ключових положень щодо формалізації понять ГВК МО та РМТ і їх проектування, що відтворюють особливості реалізації РМТ одним ПР на визначеному технічному базисі.

Аналіз інформаційних джерел однозначно вказує на відсутність формалізованих інтерпретацій ГВК МО та РМТ, які з єдиних системних позицій з урахуванням особливостей саме роботизації дозволяли б у подальшому автоматизовано проектувати роботизовані технології МО та інтегруватися до автоматизованих систем технологічної підготовки гнучкого виробництва [21, 28, 29].

Науковим, методичним та практичним проблемам проектування ГВС та їх складових – ГВМ, ГВК і їх різновидів ГАЛ (гнучких автоматичних ліній), систем забезпечення функціонування ГВС та ГВК [5], а також проектуванню відповідних гнучких технологій присвячена достатньо велика кількість робіт [1, 2, 4, 9–12, 16–22, 26, 30–36]. При цьому формалізовано представлені вище складові на різних рівнях абстрагування, і тому в них відсутні акценти щодо функціонування однієї одиниці ПР у технологічно замкнутому маніпуляційному циклі ГВК, що складається з T робочих позицій. РП в даному контексті розглядаються саме як технологічні робочі позиції з урахуванням можливих пропусків, повторних установлень та перевстановлень на попередніх РП після технологічної дії на ОМ на наступних за технологією РП, і тому їх (РП) кількість у загальному випадку може не збігатися з кількістю фізичних РП, що за топологією певним чином розміщуються в робочій зоні ПР.

Найпростішим описом ГВС та їх різновидів є словесний [2, 6, 13–15, 23, 24]. Він є безумовно інформативним щодо сутності відповідного поняттєвого апарату. Але очевидно є неможливість безпосереднього використання словесного опису для досягнення поставленої в роботі мети (див. нижче).

Найбільш поширеним формалізованим описом ГВС є опис з використанням агрегатів та агрегатних систем [1, 16, 22, 29]. При цьому ГВС представляється як множина S агрегатів $A \{A_s | s = \overline{1, S}\}$, між

якими існують зв'язки $R \{R_j | j = \overline{1, q}\}$. Структура ГВС зображується направленим або ненаправленим графом, у якому вершини ідентифіковані технічним засобам множини A , а ребра – зв'язкам R , що пов'язують агрегати. Подібний опис є інформативним щодо структури ГВС, зв'язків між структурними

елементами, але деталізація зв'язків є недостатньою, що не дозволяє відтворювати особливості використання ПР, без якого неможлива реалізація РМТ.

Для холодної листової штамповки відомим є опис технологічної системи, яку можна інтерпретувати як ГВС, у вигляді логічного виразу [18]:

$$\hat{A}_{\mathcal{C}_{i,k}} \wedge \hat{A}_{i,k} \wedge \sum \hat{I}_{j,p} \wedge \sum \hat{E}_{l,m} \leftrightarrow D_i \vee \{D_{i,k}\},$$

де $\hat{A}_{\mathcal{C}_{i,k}}$ – вид вихідної заготовки i -го виду k -го типорозміру; $\hat{A}_{i,k}$ – обладнання i -го виду k -го типорозміру; $\sum \hat{I}_{j,p}$ – функціональні вузли, що використовуються в комплекті обладнання; $\sum \hat{E}_{l,m}$ – формуючий інструмент l -го виразу m -го типорозміру, що використовується в технологічній системі; D_i – одинична деталь, що обробляється в технологічній системі; $\{D_{i,k}\}$ – номенклатура деталей, що обробляються технологічною системою. Очевидно, що в цьому випадку ПР належать до $\sum \hat{I}_{j,p}$. ПР ніяким чином в явному вигляді не фігурує в описі, і тому не акцентованими є особливості саме РМТ, що не дозволяє формалізувати технологічні функції, які виконує ПР, а отже, і формалізовано описувати РМТ, тим паче їх (технологій) проектування.

Відомим є також структуроване представлення автоматизованої верстатної системи (АВС) [25], що також можна розглядати як одну зі складових ГВС. При цьому АВС на теоретико-множинному рівні описується структурою: $ABC = (A, O, P)$, де A – множина структурних елементів; $A = (T, U)$, T – технологічне обладнання (ОТО, ДТО); U – системи управління T ; O – множина операцій (формування, транспортування, контролю); P – множина зв'язків, що поєднують інформаційні, матеріальні та енергетичні потоки; розмірні зв'язки та властивості матеріалів. Очевидним в даному випадку є достатньо високий рівень абстрагування опису АВС, який, у свою чергу, не відтворює особливостей застосування ПР в АВС, хоча априорі таке застосування є можливим, а отже, даний опис не відтворює особливостей реалізації РМТ в АВС.

З урахуванням вказаного **мета** даної роботи така: на основі узагальнення існуючих формалізованих описів ГВС різної ієрархічної підпорядкованості запропонувати варіант формалізованого опису ГВК як складової ГВС, що відтворює технологічні особливості використання ПР, на підставі чого з урахуванням узагальнення існуючих причинно-наслідкових зв'язків у ГВК навести теоретико-множинний формалізований опис функції проектування РМТ та їх складових для подальшого використання при автоматизованому проектуванні оптимізованих роботизованих технологій для ГВК МО.

Основна частина. ГВК МО, що відрізняються одна від одної призначенням, рівнем автоматизації та іншими параметрами, мають такі загальні ознаки [8, 16, 17, 22, 36]:

1) структура будь-якої ГВК складається з кінцевої множини ОТО та ДТО, що формують T робочих позицій $\{RP_t | t = \overline{1, T}\}$, на яких виконуються необхідні технологічні дії на ОМ, одного ПР та загальної системи управління (СУ) ГВК (у разі потреби);

2) ГВК включає кінцеву множину структурних зв'язків: внутрішніх – для кожної з RP_t , та зовнішніх – між РП, між ПР та RP_t , а також між СУПР та СУ RP_t . Ці зв'язки мають різний характер та прояв, забезпечуючи передачу ОМ між РП та необхідне положення ОМ в кожній RP_t , а також довідкову та управляючу інформацію між $RP_t \forall t = \overline{1, T}$, забезпечуючи функціонування ГВК у цілому;

3) кожна RP_t має вхід і вихід, що призначені відповідно для прийому та видачі предметів виробництва (для роботизованого виробництва – ОМ);

4) робочі позиції ГВК функціонують не ізольовано одна від одної, а в узгодженій взаємодії, що зумовлена технологічною послідовністю виготовлення d -го виробу, при якій властивості однієї РП залежать від умов, які обумовлені функціонуванням інших РП;

5) всі технологічні дії (операції) є скінченними у часі і для OM^d утворюють множину тривалостей $\{\tau_t^d | d = \overline{1, D}; t = \overline{1, T}\}$;

6) кожна RP_t функціонує у часі при технологічній дії на OM^d та взаємодіє з іншими РП та ПР на рівні інформаційних, матеріальних та енергетичних потоків;

7) маршрути технологічної дії на OM^d у ГВК є множиною можливих маршрутів технологічної дії (ТМ) на множину $\{OM^d | d = \overline{1, D}\}$: $TM = \{TM^d | d = \overline{1, D}\}$;

8) послідовність запуску заготовок у ГВК може бути детермінованою або стохастичною.

Очевидним є той факт, що в ГВК МО технологічний процес доцільно розглядати як упорядковану сукупність основних та допоміжних технологічних операцій. Основні операції виконуються при технологічній дії на OM^d на кожній RP_t . При цьому OM_0^d на вході ГВК трансформується в OM_T^d на

виході ГВК. Тобто OM^d виступає як елемент матеріального потоку, який підлягає перетворенню за ланцюжком дискретних станів $OM_0^d \rightarrow \dots \rightarrow OM_t^d \rightarrow \dots \rightarrow OM_T^d$ у процесі виконання ТП [8]. При цьому на кожній $RP_t | t = \overline{1, T}$ OM_{t-1}^d (виріб завантажено на RP_t як OM_{t-1}^d , а розвантажено як OM_t^d) піддається впливу (дії) певних інформаційних та енергетичних взаємокорельованих потоків, які можна розглядати для RP_t як внутрішні зв'язки. До них належить, наприклад, інформація щодо тексту управляючої програми (УП) на ЧПУ обладнанні RP_t , виконання якої супроводжується певними командами U_t виконавчим органам ТО для відпрацювання відповідних перемішень. Вказане виконується за час τ_t , у результаті OM_{t-1}^d трансформується через відповідні зв'язки формоутворення $F_{t-1,t}^d$ в OM_t^d . З іншого боку, на OM_t^d діють зв'язки, пов'язані з наявністю ПР, що виконує функції ДТО й також двояко діє на OM_t^d , а саме: переміщує (транспортує) ОМ між робочими позиціями відповідно до TM_t^d та технологічно обслуговує кожну RP_t об'єктами маніпулювання (завантажує OM_{t-1}^d , розвантажує OM_t^d). Саме вказані взаємодії та відношення на рівні енергетичних, матеріальних та інформаційних взаємокорельованих потоків відтворюють змістовні особливості РМТ, що реалізуються в ГВК МО.

На рисунку 1 зображено запропоновану структурну граф-схему ГВК МО. Для ілюстративності та простоти пояснень робочі позиції розташовані за технологічним маршрутом і на $RP_t \forall t = \overline{1, T}$ OM_{t-1}^d встановлюється один раз, тобто в ГВК відсутні перевстановлення ОМ, пропуски РП тощо. Зміст рисунка 1 вказує на:

- структуру ГВК МО, що складається з множини $\{RP_t | t = \overline{1, T}\}$, СУ ГВК, а також ПР, складовими якого є схват (Сх), маніпуляційна система (МС) та система управління (СУ);
- внутрішні параметри функціонування кожної RP_t , що характеризуються певними законами управління U_t (інформаційна складова), формоутворенням або іншою технологічною операцією, наприклад, контролю, $F_{t-1,t}^d$ (матеріальна та енергетична складові), що виконується за час τ_t , який можна інтерпретувати, наприклад, як тривалість роботи RP_t за УП;
- зовнішні щодо RP_t параметри функціонування всієї ГВК, що являють собою:
  - = упорядковану множину змінних у часі τ інформаційних, матеріальних та енергетичних потоків вхідних (відповідно $\{I(\tau)_{in}\}, \{M(\tau)_{in}\}, \{E(\tau)_{in}\}$) та вихідних ($\{I(\tau)_{ou}\}, \{M(\tau)_{ou}\}, \{E(\tau)_{ou}\}$); кожен із цих потоків безпосередньо впливає на внутрішні і зовнішні параметри функціонування ГВК та на зв'язки і відношення між ними;

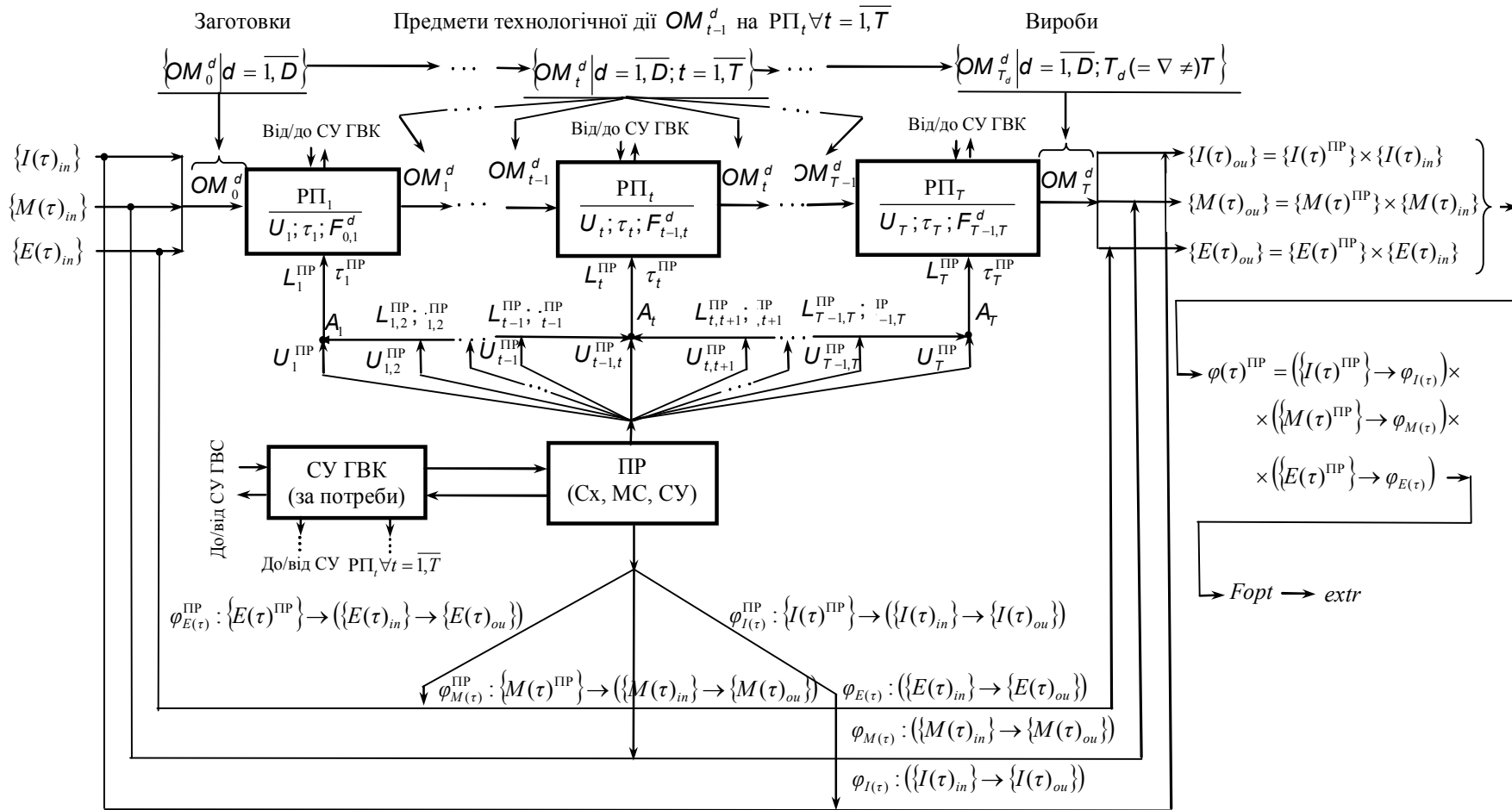

Рис. 1. Спрощена граф-схема структури та зв'язків ГВК МО

= функціонування ПР, що виконує:

- міжагрегатні переміщення СхПР з/без ОМ між РП ГВК з такими параметрами:
  - $L_{t,t+1}^{PP}$ та $\tau_{t,t+1}^{PP}$ – довжина та час переміщення від РП_t до РП_{t+1} (відповідно між точками A_i та A_{i+1});
  - $U_{t,t+1}^{PP}$ – закон управління вказаних переміщень;
- технологічне обслуговування кожної РП_t за законом управління U_t^{PP} , переміщення Сх тривалістю τ_t^{PP} з відпрацюванням відповідних переміщень L_t^{PP} .

Змістовну частину РМТ, що відтворює застосування ПР, формують указані вище параметри з верхнім індексом “PP” та відношення між ними. Саме вказані параметри є такими, що у своїй складнокорельованій сукупності визначають існування та оптимальність у прийнятому розумінні проєктованих (аналізованих) РМТ, коли $F_{opt} \rightarrow extr$.

З урахуванням змісту рисунка 1 зміна стану від заготовки OM_0^d шляхом технологічної дії на OM_0^d на кожній РП_t $\forall t = \overline{1, T}$ до готового виробу OM_T^d може бути інтерпретована виконанням так званої функції технологічного проєктування $\varphi(\tau)$, що певним чином корельована з відповідними функціями технологічної зміни інформаційних $\varphi_{I(\tau)}$, матеріальних $\varphi_{M(\tau)}$ та енергетичних $\varphi_{E(\tau)}$ потоків, що відбуваються в часі τ :

$$\varphi(\tau) = \varphi_{I(\tau)} \times \varphi_{M(\tau)} \times \varphi_{E(\tau)}, \tag{1}$$

де співмножники правої частини є функціями відображення та на теоретико-множинному рівні представляються так:

$$\begin{aligned} I(\tau) &: \{I(\tau)_{in}\} \rightarrow \{I(\tau)_{ou}\}; \\ \varphi_{M(\tau)} &: \{M(\tau)_{in}\} \rightarrow \{M(\tau)_{ou}\}; \\ \varphi_{E(\tau)} &: \{E(\tau)_{in}\} \rightarrow \{E(\tau)_{ou}\}. \end{aligned}$$

З урахуванням технологічних переміщень СхПР з/без ОМ, виконуваних у ГВК промисловим роботом, останній певним чином впливає на зовнішні та внутрішні зв'язки в ГВК, виконуючи технологічні функції $\varphi_{I(\tau)}^{PP}$, $\varphi_{M(\tau)}^{PP}$ та $\varphi_{E(\tau)}^{PP}$, пов'язані з його (ПР) впливом на інформаційні, матеріальні та енергетичні потоки в ГВК:

$$\begin{aligned} I(\tau)^{PP} &: \{I(\tau)^{PP}\} \rightarrow (\{I(\tau)_{in}\} \rightarrow \{I(\tau)_{ou}\}); \\ \varphi_{M(\tau)}^{PP} &: \{M(\tau)^{PP}\} \rightarrow (\{M(\tau)_{in}\} \rightarrow \{M(\tau)_{ou}\}); \\ \varphi_{E(\tau)}^{PP} &: \{E(\tau)^{PP}\} \rightarrow (\{E(\tau)_{in}\} \rightarrow \{E(\tau)_{ou}\}), \end{aligned} \tag{2}$$

або

$$\begin{aligned} \varphi_{I(\tau)}^{PP} &: \{I(\tau)^{PP}\} \rightarrow \varphi_{I(\tau)}; \\ \varphi_{M(\tau)}^{PP} &: \{M(\tau)^{PP}\} \rightarrow \varphi_{M(\tau)}; \\ \varphi_{E(\tau)}^{PP} &: \{E(\tau)^{PP}\} \rightarrow \varphi_{E(\tau)}. \end{aligned} \tag{3}$$

Викладене вище з урахуванням (1)–(3) дає можливість трактувати функцію проєктування РМТ, що враховує особливості роботизації, $\varphi(\tau)^{PP}$, так:

$$\varphi(\tau)^{PP} = (\{I(\tau)^{PP}\} \rightarrow \varphi_{I(\tau)}) \times (\{M(\tau)^{PP}\} \rightarrow \varphi_{M(\tau)}) \times (\{E(\tau)^{PP}\} \rightarrow \varphi_{E(\tau)}). \tag{4}$$

Тому оптимальна РМТ, що реалізується на проєктованій (аналізованій) ГВК МО, може бути описана виразами (2)–(4) при екстремальному значенні прийнятого критерію оптимальності $F_{opt} \rightarrow extr$.

–

Фактори, що визначають РМТ виготовлення d-го виробу в ГВК /вихідні дані/

Обчислювані складові РМТ в ГВК

Основні розрахункові показники спроектованої РМТ для OM^d /кінцеві дані/

- ПР: — Сх;
 — МС;
 — СК;
 — СЧПУ.
- ТО : — $OTO \in \{PP_t | t = \overline{1, T}\}$:
 = конструктивно-технологічні параметри;
 = кількість;
 — $ДТО \in \{PP_t | t = \overline{1, T}\}$
 :
 = конструктивно-технологічні параметри;
 = кількість.
- PP, PP_t : — конструктивно-технологічні параметри;
 — конструктивно-технологічні параметри;
 = кількість.
- OM^d : — кількість.
 — $IMOM^d$;
 — матеріал $\forall d = \overline{1, D}$.
- Загальнотехнічна інформація:
 — дані щодо випуску d-го виробу:
 = TM^d ;
 = продуктивність;
 = собівартість;
 = програма випуску;
 = послідовність запуску.

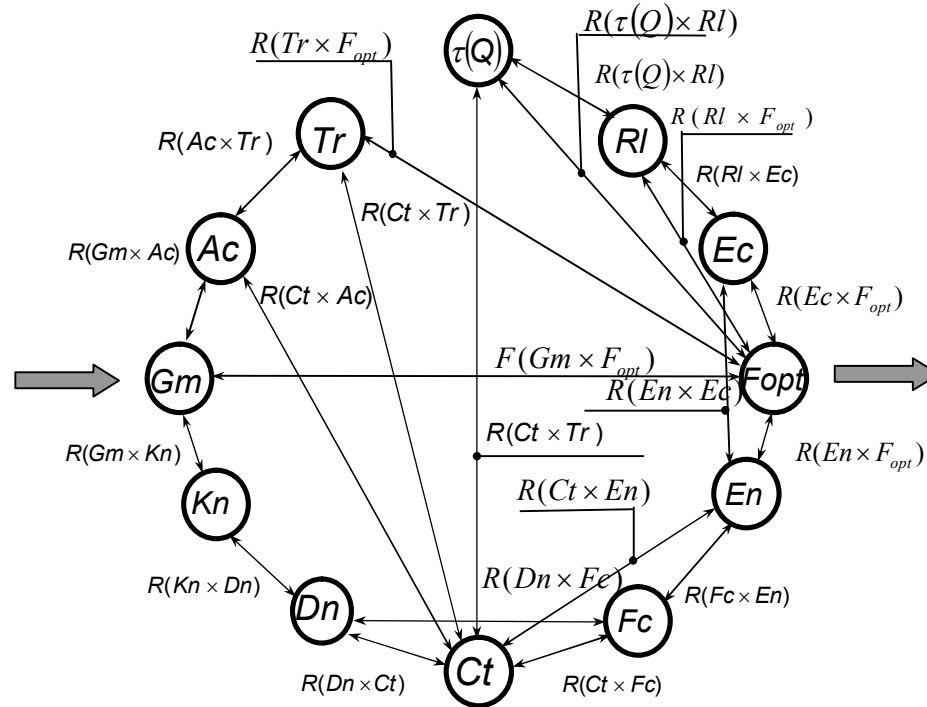

Рис. 2. Узагальнена схема складових РМТ для ГВК

- Продуктивність:
 — циклова;
 — середня партійна.
- Собівартість:
 — загальна;
 — ПР-технологічна.
- Коефіцієнти циклового використання/простоювання ТО.
 Споживана потужність.
 Ранжовані значення F_{opt} .

Очевидно, складними є зв'язок та відношення між описаними в (4) функціями, що априорі вказує на значні труднощі проектування оптимальних РМТ. Взаємно-однозначну відповідність відношень зв'язків (у випадку її існування) між указаними структурними елементами ГВК МО, особливо зовнішніх між ПР, ОМ та РП_t за умови $F_{opt} \rightarrow extr$, можна розглядати як підтвердження існування оптимальної спроектованої (аналізованої) для ГВК роботизованої технології МО.

Таким чином, роботизовану механообробну технологію (РМТ) як один з видів загального поняття „технологія” [1] у контексті особливостей досліджуваної проблеми та предметної області можна визначити як систематизовану на науковій основі сукупність оптимальних в заданому розумінні маніпуляційних дій СхПР з/без ОМ при міжагрегатному переміщенні та технологічному обслуговуванні кожної робочої позиції заданого технологічного базису ГВК з метою отримання готової продукції заданої якості, необхідної кількості та прийнятої ефективності.

Аналіз інформаційних джерел, в яких у той чи інший спосіб описуються РМТ та їх проектування [2, 7, 9–12, 16–18, 20–22, 27, 29, 32, 34, 35], дозволив виділити їх (технологій) складові та представити у вигляді кінцевої множини вершин графа, що мають різний степінь інциденцій, та відношень між складовими, що певним чином з'єднують вершини графа (ребра графа).

На рисунку 2 наведено загальну схему складових РМТ для ГВК. Складові формуються на підставі вихідних даних, що представлені як фактори, які визначають РМТ на ГВК. Результатом визначення змісту складових та зв'язків між ними є основні розрахункові показники спроектованої (аналізованої) РМТ – продуктивність, собівартість тощо. Складові РМТ – вершини на рисунку 2 – позначено так: Gm – геометричні, Kn – кінематичні, Dn – динамічні, Ct – управлінські, En – енергетичні, Tr – траєкторні, $\tau(Q)$ – часові, що визначають певні види продуктивності Q , Rl – показники надійності, Ec – економічні, Ac – точнісні, Fc – силові та F_{opt} – складові, що визначені прийнятими видами критеріїв оптимальності (економічних, технічних тощо) при проектуванні (аналізі) РМТ.

Очевидно, що впорядковане визначення змісту та послідовність відношень, які на рисунку 2 представлені як двонаправлені орієнтовані ребра, змістовно являють собою процес проектування РМТ:

$$\langle R(S_i \times S_j) \rangle | (S_i, S_j) \in \{Gm, Kn, Dn, Ct, En, Tn, \tau(Q), Rl, Ec, Ac, Fc, F_{opt}\}; \quad (5)$$

$$S_i \neq S_j.$$

Зв'язки між структурними елементами ГВК МО S_i та S_j у (5) сформовані на підставі розгляду тільки наявних безпосередніх (безпроміжних) зв'язків між вершинами за принципом „кожна (з вершин) із всіма іншими”. Наприклад, кількість точок позиціонування СхПР, що належить до геометричної складової Gm , очевидно впливає та визначає траєкторію переміщення СхПР (траєкторна складова Tr). Фактично вказаний зв'язок на рисунку 2 представлено опосередковано через інші проміжні складові РМТ, а саме $Gm \rightarrow Kn \rightarrow Dn \rightarrow Ct \rightarrow Tr$. У такій послідовності розраховуються проміжні параметри від точок позиціонування до відпрацювання траєкторії переміщення СхПР між ними [2, 3, 7, 27, 29].

Доцільно наголосити, що (5) змістовно не суперечить (4). Їх сумісний аналіз та спільне використання передбачає можливість визначення складових (підфункцій) функції $\varphi(\tau)^{PP}$ у відповідних змістовних проявах для визначення порядку та змісту формування (аналізу, синтезу) відношень $R(S_i, S_j)$ у (5). Тому (4) та (5) розглядаються автором як перспективні й необхідні для подальших досліджень при розв'язку ряду задач технологічного змісту даної предметної області.

Висновки. Проведені дослідження дозволили сформулювати теоретико-множинні вирази (2)–(5), що змістовно відтворюють роботизований аспект процесу проектування РМТ для ГВК і передбачають їх використання в подальших дослідженнях як інформаційно-методичної основи автоматизованого проектування оптимальних РМТ для ГВК. При цьому першочерговим є вирішення таких завдань даного напрямку:

- розкриття сутності та прояву кожної складової РМТ (рис. 2);
- аналіз можливостей виділення на різній методологічній основі зв'язних підграфів, що можуть розглядатися як формалізоване представлення можливих етапів (математично – множин підфункцій) автоматизованого проектування оптимальних РМТ для ГВК;
- формування покрокової реалізації функції технологічного проектування на рівні впорядкованих підмножин відповідних підфункцій у межах виділених зв'язних підграфів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проектирование технологии автоматизированного машиностроения / И.М. Баранчукова, А.А. Гусев, Ю.Б. Крамаренко и др. ; под общ. ред. Ю.М. Соломенцева. – М. : Машиностроение, 1999. – 416 с.

2. *Бурдаков С.Ф.* Проектирование манипуляторов промышленных роботов и роботизированных комплексов / *С.Ф. Бурдаков, В.А. Дьяченко, А.Н. Тимофеев.* – М. : Высшая школа, 1986. – 264 с.
3. *Вукобратович М.* Управление манипуляционными роботами: теория и приложения / *М.Вукобратович, Д.Стокич.* – М. : Наука, Главная редакция физико-математической литературы, 1985. – 384 с.
4. *Гавриш А.П.* Гибкие робототехнические системы : учеб. / *А.П. Гавриш, Л.С. Ямпольский.* – К. : Вища школа, 1986. – 264 с.
5. ГОСТ 26228-90. Системы производственные гибкие. Термины и определения, номенклатура показателей. – Взамен ГОСТ 26228-85, 26962-86, 4.368-85. Введ. 07.06.90. – М. : Изд-во стандартов, 1990. – 10 с.
6. *Довбня Н.М.* Роботизированные технологические комплексы в ГПС / *Н.М. Довбня, А.Н. Кондратьев, Е.И. Юревич.* – Л. : Машиностроение, Ленингр. отд., 1990. – 303 с.
7. *Зенкевич Л.С.* Управление роботами. Основы управления манипуляционными роботами : учеб. / *Л.С. Зенкевич, А.С. Ющенко.* – М. : Изд-во МГУ им. Э.Баумана, 2000. – 400 с.
8. *Кирилович В.А.* Інформаційна модель об'єктів маніпулювання для умов роботизованих механоскладальних технологій / *В.А. Кирилович* // Вісник ЖДТУ / Технічні науки. – 2009. – № 4(51). – С. 27–36.
9. *Кирилович В.А.* Автоматизоване формування маршрутів обслуговування робочих позицій промисловими роботами / *В.А. Кирилович, О.В. Підтиченко* // Вісник ЖДТУ. – 2008. – Т. 13, № 4. – С. 152–157.
10. *Кирилович В.А.* Имитационное моделирование для определения производительности гибких производственных систем / *В.А. Кирилович, А.В. Подтыченко* // *Systemy informacyjne w kształceniu technicznym.* Red. Antoni Swic. – Lublin : Wydawnictwa Uczelniane Politechniki Lubelskiej, 2005. – S. 51–56.
11. *Кирилович В.А.* Склад математичної моделі гнучких виробничих комірок для задачі автоматизованого планування обладнання / *В.А. Кирилович, О.В. Підтиченко* // Оптимизация производственных процессов. – № 9. – Севастополь : СевНТУ, 2006. – С. 46–53.
12. *Кирилович В.А.* Геометричний аспект траєкторних задач роботизованих механоскладальних технологій / *В.А. Кирилович, І.В. Сачук* // Збірник наукових праць Кіровоградського державного технологічного університету / *Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація.* – Вип. 12. – Кіровоград : КДТУ, 2003. – С. 210–216.
13. *Кирилович В.А.* Технологія автоматизованого виробництва. Випуск 1. Практичні заняття : навч.-метод. посібн. / *В.А. Кирилович.* – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 156 с.
14. Роботизированные производственные комплексы / *Ю.Г. Козырев, А.А. Кудинов, В.Э. Булатов* и др. ; под. ред. *Ю.Г. Козырева, А.А. Кудинова.* – М. : Машиностроение, 1987. – 270 с.
15. Промышленные роботы: конструирование, управление, эксплуатация / *В.И. Костюк, А.П. Гавриш, Л.С. Ямпольский, А.Г. Карпов.* – К. : Вища школа, Главное изд-во, 1985. – 359 с.
16. *Лицинский Л.Ю.* Структурный и параметрический синтез гибких производственных систем / *Л.Ю. Лицинский.* – М. : Машиностроение, 1987. – 270 с.
17. Технологические основы гибких производственных систем / *В.А. Медведев, В.П. Вороненко, В.Н. Брюханов* и др. ; под ред. *Ю.М. Соломенцева.* – М. : Машиностроение, 2000. – 255 с.
18. Гибкие технологические системы холодной штамповки / *С.П. Митрофанов, Л.Л. Григорьев, Ю.М. Клепиков* и др. ; под общ. ред. *С.П. Митрофанова.* – Л. : Машиностроение, Ленингр. отд., 1987. – 287 с.
19. *Пуховский Е.С.* Проектирование станочных систем многономенклатурного производства / *Е.С. Пуховский, А.Б. Кукарин.* – К. : Техника, 1997. – 221 с.
20. *Пуховский Е.С.* Технологические основы гибкого автоматизированного производства / *Е.С. Пуховский.* – К. : Вища школа, Главное изд-во, 1989. – 240 с.
21. *Святыцкий Д.А.* Моделирование процессов сборки в робототехнических комплексах / *Д.А. Святыцкий.* – Мн. : Наука и техника, 1983. – 93 с.
22. *Сольнищев Р.И.* Автоматизация проектирования гибких производственных систем / *Р.И. Сольнищев, А.Е. Кононюк, Ф.М. Кулаков* ; под. ред. *Р.И. Сольнищевой.* – Л. : Машиностроение, Ленингр. отд., 1990. – 527 с.
23. Промислові роботи в машинобудуванні : навч. посібн. / *Г.О. Спину, В.М. Бернадський, О.В. Даниленко, В.С. Юмашев.* – Житомир : ЖДТУ, 2003. – 128 с.

24. *Спину Г.О.* Робототехніка : моногр. / *Г.О. Спину, В.Є. Юмашев.* – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 332 с.
25. *Струтинський В.Б.* Технологія моделювання динамічних процесів і систем : моногр. / *В.Б. Струтинський, Н.Р. Веселовська.* – Вінниця : О.Власюк, 2007. – 466 с.
26. *Тимофеев А.В.* Адаптивные робототехнические комплексы / *А.В. Тимофеев.* – Л. : Машиностроение, Ленингр. отд., 1988. – 332 с.
27. *Шахингур М.* Курс робототехники : пер. с англ. – М. : Мир, 1990. – 527 с.
28. *Ямпольский Л.С.* Автоматизированные системы технологической подготовки робототехнического производства / *Л.С. Ямпольский, О.М. Калинин, М.М. Ткач.* – К. : Вища школа, 1987. – 271 с.
29. Гнучкі комп'ютеризовані системи: проектування, моделювання і управління : підр. / *Л.С. Ямпольський, П.П. Мельничук, Б.Б. Самокіт* та ін. – Житомир : ЖДТУ, 2005. – 680 с.
30. *Angeles J.* Fundamentals of Robotic Mechanical Systems: Theory, Methods and Algorithms / *J. Angeles.* – Second edition. – Springer. – Verlag New York Inc., 2003. – 522 p.
31. *Keramas James G.* Robot technology fundamentals / *James G. Keramas.* – New York : Delmar Publishers, 1999. – 408 p.
32. *Kurylovych V.* Computer-aided forming of working positions service route by industrial robots / *V. Kurylovych, O. Pidtychenko* // Acta Mechanica Slovakia. – № 2–A/2006. – Kosice, Jasna – Nizke Tatry, Technical University of Kosice, 2006. – Pp. 297–304 (8th International conference ROBTEP 2006. Automation / Robotics in Theory and Practice, May 31 – June 2, 2006, Rochnik 10, Jasna – Nizke Tatry, Slovak Republic).
33. *Selig J.M.* Geometric Fundamentals of Robotics / *J.M. Selig.* – Springer. – New York, 1996. – 398 p.
34. *Spong M.W.* Robot Modeling and Control / *M.W. Spong, S. Hutchinson, M. Vidyasagar.* – New York : John Wiley & Sons, Inc., 2005. – 408 p.
35. *Stadler W.* Analytical robotics and mechatronics / *W. Stadler.* – New York : San Francisco State University, McGraw-Hill, Inc., 1995. – 560 p.
36. The design of manufacturing systems / Computer-aided design Engineering and Manufacturing, Systems Techniques and Applications. – 2001 by CRC Press LLC. – 300 p.

КИРИЛОВИЧ Валерій Анатолійович – кандидат технічних наук, доцент кафедри автоматизації та комп'ютеризованих технологій Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

– автоматизований синтез роботизованих механоскладальних технологій машино- та приладобудування.

E-mail: kiril_v@mail.ru

Подано 05.05.2010

Кирилович В.А. Теоретико-множинна інтерпретація проектування роботизованих механообробних технологій у гнучких виробничих комірках

Кирилович В.А. Теоретико-множественная интерпритация проектирования роботизированных механообрабатывающих технологий в гибких производственных ячейках

Kyrylovych V.A. Set-theoretical interpretation of robotized machining technologies design in flexible industrial cells

УДК 621. 865. 8

Теоретико-множественная интерпритация проектирования роботизированных механообрабатывающих технологий в гибких производственных ячейках / В.А. Кирилович

С единых системных позиций анализа структурных элементов гибких производственных ячеек механообработки определены формализованные выражения, интерпритирующие проектирование роботизированных механообрабатывающих технологий и их составляющие.

УДК 621. 865. 8

Set-theoretical interpretation of robotized machining technologies design in flexible industrial cells / V.A. Kyrylovych

Formalized expression was defined from the common system position of analysis the structure elements of the machining flexible industrial cells which interpreting design of robotized machining technologies and their components.